TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. lapkričio 6 d.*

„Apeliacinis skundas – Valstybės pagalba – Sprendimas, kuriuo pripažįstama, kad neįmanoma susigrąžinti su vidaus rinka nesuderinamos pagalbos – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas valstybės pagalbos nebuvimas – Valstybės pagalbos gavėjų konkurentų pareikšti ieškiniai dėl panaikinimo – Priimtinumas – Reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, dėl kurio nereikia priimti įgyvendinamųjų priemonių – Tiesioginė sąsaja – Sąvoka „visiškas negalėjimas“ susigrąžinti su vidaus rinka nesuderinamą valstybės pagalbą – Sąvoka „valstybės pagalba“ – Sąvokos „įmonė“ ir „ūkinė veikla“

Sujungtose bylose C-622/16 P–C-624/16 P

dėl 2016 m. lapkričio 25 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateiktų trijų apeliacinių skundų

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, įsteigta Romoje (Italija), atstovaujama *avvocati* E. Gambaro ir F. Mazzocchi,

apeliantė,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Europos Komisijai, atstovaujamai D. Grespan, P. Stancanelli ir F. Tomat,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

Italijos Respublikai, atstovaujamai G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* G. De Bellis ir S. Fiorentino,

į bylą pirmojoje instancijoje įstojusiai šaliai (C-622/16 P),

Europos Komisija, atstovaujama P. Stancanelli, D. Grespan ir F. Tomat,

apeliantė,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Scuola Elementare Maria Montessori Srl, įsteigtai Romoje, atstovaujamai *avvocati* E. Gambaro ir F. Mazzocchi,

ieškovei pirmojoje instancijoje,

* Proceso kalba: italų.

Italijos Respublikai, atstovaujamai G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* G. De Bellis ir S. Fiorentino,

į bylą pirmojoje instancijoje įstojusiai šaliai (C-623/16 P),

ir

Europos Komisija, atstovaujama P. Stancanelli, D. Grespan ir F. Tomat,

apeliantė,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Pietro Ferracci, gyvenančiam San Cesareo (Italija),

ieškovui pirmojoje instancijoje,

Italijos Respublikai, atstovaujamai G. Palmieri, padedamos *avvocati dello Stato* G. De Bellis ir S. Fiorentino,

į bylą pirmojoje instancijoje įstojusiai šaliai (C-624/16 P),

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A Prechal, T von Danwitz (pranešėjas) ir C. Toader, teisėjai D. Šváby, M. Berger, C. G. Fernlund ir C. Vajda,

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė V. Giacobbo-Peyronnel, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. vasario 6 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2018 m. balandžio 11 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Apeliaciniais skundais bylose C-622/16 P ir C-623/16 P *Scuola Elementare Maria Montessori Srl* ir Europos Komisija prašo panaikinti 2016 m. rugsėjo 15 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484), kuriuo Bendrasis Teismas atmetė kaip nepagrįstą *Scuola Elementare Maria Montessori* ieškinį ir panaikino 2012 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimą 2013/284/ES dėl valstybės pagalbos S.A. 20829 [C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)], Italijos įgyvendinta atleidimo nuo savivaldybių nekilnojamojo turto mokesčio schema, taikyta nekomercinių įstaigų konkretiems tikslams naudojamam nekilnojamajam turtui (OL L 166, 2013, p. 24, toliau – ginčijamas sprendimas).

2 Apeliaciniu skundu byloje C-624/16 P Komisija prašo panaikinti 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Ferracci / Komisija* (T-219/13, EU:T:2016:485), kuriuo Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė *Pietro Ferracci* pareikštą ieškinį dėl to paties sprendimo panaikinimo.

Teisinis pagrindas

3 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančios išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339), 1 straipsnio d punkte sąvoka „pagalbos schema“ apibrėžta kaip „bet kuris teisės aktas, pagal kurį bendrai ir abstrakčiai teisės aktuose apibrėžtoms įmonėms netaikant kitų įgyvendinimo priemonių galima teikti individualią pagalbą, ir bet kuris teisės aktas, pagal kurį vienai arba kelioms įmonėms gali būti teikiama su konkrečiu projektu nesusijusi ir neribotam laikotarpiui skirta pagalba, ir (arba) neriboto dydžio pagalba“.

4 Šio reglamento 14 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Jeigu esant neteisėtai pagalbai priimami neigiami sprendimai, Komisija nusprendžia, kad suinteresuotoji valstybė narė turi imtis visų priemonių, kurios būtinos, kad pagalba būtų išieškota [susigrąžinta] iš gavėjo (toliau – sprendimas išieškoti [susigrąžinti] pagalbą). Komisija nereikalauja išieškoti [susigrąžinti] pagalbos, jeigu tai prieštarautų bendrajam Bendrijos teisės principui.“

Bylų aplinkybės

5 Kiek reikalinga nagrinėjant šią bylą, bylų aplinkybės, išdėstytos 2016 m. rugsėjo 15 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija*, (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) ir 2016 m. rugsėjo 15 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Ferracci / Komisija*, (T-219/13, EU:T:2016:485) (toliau kartu – skundžiami sprendimai) 1–20 punktuose, gali būti apibendrintos taip.

6 P. Ferracci yra nakvynės ir pusryčių paslaugą turistams teikiančių apgyvendinimo namų „Bed & Breakfast“, kuriuose yra du kambariai, savininkas. *Scuola Elementare Maria Montessori* yra privati mokymo įstaiga. 2006 ir 2007 m. jie pateikė skundus Komisijai, teigdami, kad, pirma, nacionalinės schemos, susijusios su *Imposta comunale sugli immobili* (savivaldybės nekilnojamojo turto mokestis, toliau – ICI), taikymo srities pakeitimas, dėl kurio sprendimą priėmė Italijos Respublika, ir, antra, *Testo unico delle imposte sui redditi* (Suvestinės redakcijos pajamų mokesčio įstatymas, toliau – TUIR) 149 straipsnio 4 dalis yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba.

7 ICI taikymo srities pakeitimu iš esmės buvo siekiama nustatyti, kad atleidimas nuo šio mokesčio, kuris nuo 1992 m. taikomas nekomerciniams subjektams, jiems priklausančiuose nekilnojamojo turto objektuose vykdantiems išimtinai socialinės paramos ir socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo, apgyvendinimo, kultūrinę, laisvalaikio organizavimo, sporto, religinę ir apeigų veiklą, turi būti suprantamas taip, kad jis taikomas ir minėtoms veiklos rūšims, „neatsižvelgiant į galimą jų komercinį pobūdį“. Pagal TUIR 149 straipsnio 4 dalį bažnytinės organizacijos, pripažintos juridiniais asmenimis pagal civilinę teisę, ir mėgėjų sporto klubai iš esmės buvo atleisti nuo šioje nuostatoje visiems kitiems subjektams numatytų kriterijų taikymo, kad būtų apibrėžtas nekomercinio subjekto statuso netekimas.

8 2010 m. spalio 12 d. Komisija nusprendė pradėti formalią tyrimo procedūrą, kaip tai suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį, dėl, viena vertus, atleidimo nuo ICI ir, kita vertus, dėl TUIR 149 straipsnio 4 dalies.

9 2012 m. vasario 15 d. Italijos valdžios institucijos nurodė Komisijai, kad ketina priimti naujus teisės aktus savivaldybių nekilnojamojo turto mokesčio srityje, ir pranešė, kad nuo 2012 m. sausio 1 d. atleidimas nuo ICI bus pakeistas numačius atleidimą nuo mokesčio pagal naują *Imposta municipale unica* (bendras savivaldybės mokestis, toliau – IMU) schemą. Šie teisės aktai buvo priimti 2012 m. lapkričio 19 d.

10 2012 m. gruodžio 19 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, jame konstatavo, pirma, kad pagal ICI schemą nekomerciniams subjektams, jiems priklausančiuose nekilnojamojo turto objektuose vykdantiems konkrečią veiklą, suteiktas atleidimas nuo mokesčio yra su vidaus rinka nesuderinama ir Italijos Respublikos neteisėtai suteikta valstybės pagalba, taip pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį. Komisija paskui nusprendė, kad, atsižvelgiant į šios bylos ypatumus, Italijos Respublika neturi jokių galimybių susigrąžinti galimai neteisėtos pagalbos, todėl Komisija ginčijamame sprendime nenurodė jos susigrąžinti. Galiausiai Komisija nustatė, kad nei TUIR 149 straipsnio 4 dalis, nei pagal naują IMU schemą numatytas atleidimas nuo mokesčio nėra valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Ieškiniai Bendrajame Teisme ir skundžiami sprendimai

11 2013 m. balandžio 16 d. Bendrojo Teismo kanceliarijoje gautais ieškiniais P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* atitinkamai prašė panaikinti ginčijamą sprendimą tiek, kiek Komisija jame konstatavo, kad Italijos valdžios institucijos negali susigrąžinti pagalbos, kuri laikoma neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka (toliau – pirma ginčijamo sprendimo dalis), kad TUIR 149 straipsnio 4 dalis nėra valstybės pagalba (toliau – antra ginčijamo sprendimo dalis) ir kad naujoji IMU schema taip pat nėra valstybės pagalba (toliau – trečia ginčijamo sprendimo dalis).

12 2013 m. liepos 17 d. Bendrojo Teismo kanceliarijoje užregistruotais aktais Komisija pateikė nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus, kuriuos Bendrasis Teismas 2014 m. spalio 29 d. nutartimis prijungė prie sprendimo dėl bylos esmės.

13 Skundžiamuose sprendimuose Bendrasis Teismas pripažino abu ieškinius priimtinais pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, konstatavęs, kad ginčijamas sprendimas yra reglamentuojamojo pobūdžio aktas, kuris tiesiogiai susijęs su P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori*, ir kad jame nenustatyta įgyvendinimo priemonių jų atžvilgiu. Dėl esmės Bendrasis Teismas atmetė abu ieškinius.

Procesas Teisingumo Teisme ir apeliacinių skundų šalių reikalavimai

14 Apeliaciniu skundu byloje *Scuola Elementare Maria Montessori* (C-622/16 P) Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) ir dėl tos priežasties panaikinti ginčijamą sprendimą tiek, kiek Komisija nusprendė neįpareigoti susigrąžinti pagalbos, suteiktos atleidžiant nuo ICI, ir kad priemonės, susijusios su atleidimu nuo IMU, nepatenka į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį,

– bet kuriuo atveju panaikinti to sprendimo dalis, susijusias su šio apeliacinio skundo pagrindais, kuriuos Teisingumo Teismas pripažins pagrįstais ir patvirtins, ir

– priteisti iš Komisijos abiejose instancijose patirtas bylinėjimosi išlaidas.

15 Komisija, palaikoma Italijos Respublikos, Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti visą apeliacinį skundą ir

– priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas, patirtas ir apeliacinėje, ir pirmojoje instancijose.

16 Apeliaciniais skundais bylose C-623/16 P ir C-624/16 P Komisija, palaikoma Italijos Respublikos, Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamus sprendimus tiek, kiek jais Bendrasis Teismas pirmojoje instancijoje pareikštus ieškinius pripažino priimtinais, remdamasis SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečia dalimi,

– pripažinti ieškinius pirmojoje instancijoje nepriimtinais remiantis SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos antra ir trečia sakinio dalimis, ir dėl tos priežasties atmesti visus šiuos ieškinius ir

– priteisti iš P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* Komisijos Bendrajame Teisme ir šiame procese patirtas bylinėjimosi išlaidas.

17 *Scuola Elementare Maria Montessori* Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti Komisijos apeliacinį skundą byloje C-623/16 P ir patvirtinti 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) tiek, kiek šiuo sprendimu Bendrasis Teismas pripažino priimtinu jos pareikštą ieškinį dėl ginčijamo sprendimo, ir

– priteisti iš Komisijos bylinėjimosi šioje byloje išlaidas

18 2017 m. balandžio 11 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-622/16 P–C-624/16 P buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.

Dėl Komisijos apeliacinių skundų bylose C-623/16 P ir C-624/16 P

19 Apeliaciniams skundams bylose C-623/16 P ir C-624/16 P pagrįsti Komisija, palaikoma Italijos Respublikos, pateikia vienintelį į tris dalis suskirstytą pagrindą, kuriame teigia, kad Bendrasis Teismas klaidingai aiškino ir taikė kiekvieną iš trijų kumuliacinių sąlygų, kurios nustatytos SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečioje dalyje.

Dėl pirmos dalies

Šalių argumentai

20 Komisija teigia, kad kvalifikuojant ginčijamą sprendimą kaip reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktą padaryta teisės klaidų. Pirma, Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, kad kiekvienas visuotinai taikomas ne teisėkūros procedūra priimtas aktas neabejotinai yra reglamentuojamojo pobūdžio. Antra, Bendrasis Teismas padarė klaidingą išvadą, kad ginčijamas sprendimas yra reglamentuojamojo pobūdžio dėl to, jog nacionalinės priemonės, dėl kurių buvo priimtas šis sprendimas, yra visuotinai taikomos. Trečia, kadangi ginčijamo sprendimo pirma dalis susijusi su ribota asmenų grupe, Bendrasis Teismas bet kuriuo atveju neturėjo nuspręsti, kad kiekviena iš trijų ginčijamo sprendimo dalių yra bendro pobūdžio.

21 *Scuola Elementare Maria Montessori* ginčija šiuos argumentus.

Teisingumo Teismo vertinimas

22 Pirma, reikia priminti, kad Lisabonos sutartimi prie SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos buvo pridėta sakinio trečia dalis, kuria sušvelnintos fizinių ar juridinių asmenų pareikštų ieškinių dėl panaikinimo priimtinumo sąlygos. Šioje sakinio dalyje fizinių ar juridinių asmenų pareikštų ieškinių dėl panaikinimo priimtinumui nekeliamas konkrečios sąsajos reikalavimas ir suteikiama teisė pareikšti ieškinius dėl „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų“, dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių ir kurie tiesiogiai susiję su ieškovu (šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 57 punktą).

23 Dėl sąvokos „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktai“ Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jos apimtis siauresnė už SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos pirmoje ir antroje dalyse vartojamą sąvoką „aktai“ ir reiškia visuotinio taikymo aktus, išskyrus teisėkūros procedūra priimtus aktus (šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 58–61 punktus).

24 Šiuo klausimu, kaip pažymėjo generalinis advokatas išvados 26 punkte, Komisijos siūlomam aiškinimui, kad egzistuoja ne teisėkūros procedūra priimami visuotinai taikomi aktai, kaip antai ginčijamas sprendimas, kurie nepatenka į sąvoką „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas“, kaip ji suprantama pagal 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį, negalima pritarti. Iš tiesų toks aiškinimas negali būti pagrįstas šios nuostatos formuluote, atsiradimo istorija ar jos tikslu.

25 Visų pirma dėl šios nuostatos formuluotės reikia pažymėti, kad joje daroma bendra nuoroda į „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktus“ ir nepateikiama jokių požymių, pagal kuriuos ši nuoroda taikoma tik tam tikroms šių aktų rūšims ar subkategorijoms.

26 Paskui dėl tos pačios nuostatos atsiradimo istorijos reikia pažymėti, jog remiantis Sutarties dėl Konstitucijos Europai III-365 straipsnio 4 dalies, kurios turinys identiškai atkartotas SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje, parengiamaisiais darbais galima teigti, kad šios nuostatos sakinys papildytas trečia dalimi siekiant išplėsti fizinių ir juridinių asmenų reiškiamų ieškinių dėl panaikinimo priimtinumo sąlygas ir kad vieninteliai visuotinio taikymo aktai, kuriems ir toliau turi būti taikomas siauras požiūris yra teisėkūros procedūra priimti aktai (Europos konvento sekretoriatas, 2003 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo darbo organizavimo darbo grupės galutinė ataskaita (Dokumentas CONV 636/03, 22 punktas) ir 2003 m. gegužės 12 d. prezidiumo lydraštis (Dokumentas CONV 734/03, p. 20).

27 Galiausiai dėl SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečios dalies pažymėtina, kad, kaip galima teigti remiantis šio sprendimo 22, 23 ir 26 punktais, jos paskirtis yra sušvelninti fizinių ir juridinių asmenų pareikštų ieškinių dėl panaikinimo priimtinumo sąlygas dėl visuotinio taikymo aktų, išskyrus aktus, kurie laikomi priimtais teisėkūros procedūra. Tačiau tam tikrų ne teisėkūros procedūra priimtų visuotinio taikymo aktų rūšių ar subkategorijų pašalinimas iš šios nuostatos taikymo srities prieštarautų šiam tikslui.

28 Taigi reikia nuspręsti, kad sąvoka „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktai“, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, apima visus ne teisėkūros procedūra priimtus visuotinio taikymo aktus. Kadangi ginčijamas sprendimas nėra teisėkūros procedūra priimtas aktas, Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai nagrinėdamas, ar to sprendimo trys dalys yra reglamentuojamojo pobūdžio, įvertino tik tai, ar šios dalys yra visuotinio taikymo.

29 Šiuo klausimu reikia priminti, antra, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, aktas yra visuotinio taikymo, jeigu jis taikomas objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisines pasekmes bendrai ir abstrakčiai numatytai asmenų kategorijai (1968 m. liepos 11 d. Sprendimo *Zuckerfabrik Watenstedt / Taryba*, 6/68, EU:C:1968:43, p. 605; 2002 m. sausio 15 d. Sprendimo

Libéros / Komisija, C-171/00 P, EU:C:2002:17, 28 punktas ir nurodyta jurisprudencija; taip pat 2011 m. kovo 17 d. Sprendimo *AJD Tuna*, C-221/09, EU:C:2011:153, 51 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

30 Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio d punkte sąvoka „pagalbos schema“ apibrėžta kaip „bet kuris teisės aktas, pagal kurį bendrai ir abstrakčiai teisės aktuose apibrėžtoms įmonėms netaikant kitų įgyvendinimo priemonių galima teikti individualią pagalbą, ir bet kuris teisės aktas, pagal kurį vienai arba kelioms įmonėms gali būti teikiama su konkrečiu projektu nesusijusi ir neribotam laikotarpiui skirta pagalba, ir (arba) neriboto dydžio pagalba“.

31 Dėl SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio antros dalies Teisingumo Teismas valstybės pagalbos srityje ne kartą yra nusprendęs, kad Komisijos sprendimai, kuriais leidžiama ar draudžia nacionalinė schema, yra visuotinio taikymo. Visuotinį taikymą lemia aplinkybė, kad tokie sprendimai taikomi objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisines pasekmes bendrai ir abstrakčiai numatytai asmenų kategorijai (šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *British Aggregates / Komisija*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, 31 punktą; 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina*, C-519/07 P, EU:C:2009:556, 53 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *Lowellis, Financial Services / Komisija*, C-219/16 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2018:508, 42 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

32 Kaip išvados 48 ir 49 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, ši jurisprudencija taikytina SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečiai daliai. Iš tiesų klausimas, ar aktas yra visuotinio taikymo, susijęs su objektyviu jo statusu, kuris negali keisti atsižvelgiant į atskiras SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio dalis. Be to, aiškinimas, kad aktas gali vienu metu visuotinio taikymo, kai kalbama apie SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio antrą dalį, ir nebūti visuotinio taikymo, kai kalbama apie SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, prieštarautų tikslui, dėl kurio buvo pridėta ta nuostata, t. y. tikslui supaprastinti fizinių ar juridinių asmenų reiškiamų ieškinių dėl panaikinimo priimtinumo sąlygas.

33 Taigi Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, nusprendęs, kad ginčijamo sprendimo antra ir trečia dalys yra visuotinio taikymo.

34 Trečia, dėl ginčijamo sprendimo pirmos dalies neginčytina, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, nurodymas susigrąžinti yra konkrečiai susijęs su pagalbos pagal aptariamą schemą gavėjais, nes nuo tokio nurodymo priėmimo jiems kyla grėsmė, kad jų gauta pagalba gali būti susigrąžinta, todėl jie priklauso uždarai grupei (šiuo klausimu žr. 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Italija ir Sardegna Lines / Komisija*, C-15/98 ir C-105/99, EU:C:2000:570, 33–35 punktus; 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Italija / Komisija*, C-298/00 P, EU:C:2004:240, 39 punktą ir 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 56 punktą).

35 Vis dėlto, priešingai, nei teigia Komisija, remiantis ta jurisprudencija negalima daryti išvados, kad ginčijamo sprendimo pirma dalis nėra visuotinio taikymo ir dėl tos priežasties – reglamentuojamojo pobūdžio.

36 Iš tiesų remiantis minėta jurisprudencija darytina išvada, kad aplinkybė, jog ši dalis individualiai taikoma uždaram aptariamų pagalbos gavėjų ratui, nekliudo tos dalies laikyti visuotinai taikoma, jeigu ji taikoma objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisines pasekmes bendrai ir abstrakčiai numatytai asmenų kategorijai.

37 Nagrinėjamas atvejis yra būtent toks.

38 Kadangi ginčijamo sprendimo pirmoje dalyje Komisija nusprendė, kad nereikia nurodyti grąžinti atleidžiant nuo ICI suteiktos pagalbos, nepaisant to, kad ji yra neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka, tuo sprendimu nepanaikinamas bendros ir abstrakčios priemonės, kokia yra šis atleidimas,

antikonkurencinis poveikis neribotam skaičiui pagal šią priemonę suteiktos pagalbos gavėjų konkurentų. Todėl šis sprendimas taikomas objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisinių pasekmių bendrai ir abstrakčiai apibrėžtų asmenų kategorijai.

39 Tuo remiantis darytina išvada, kad bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, jog ginčijamo sprendimo pirma dalis yra taikoma visuotinai. Todėl Komisijos apeliacinių skundų vienintelio pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

Dėl antros dalies

Šalių argumentai

40 Komisija teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, prieidamas prie išvados dėl P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* tiesioginės sąsajos tik dėl to, kad jie galbūt galėjo turėti konkurencinių santykių su aptariamų nacionalinių priemonių gavėjais. Požiūris, kurio laikosi Bendrasis Teismas, nesutampa su Teisingumo Teismo požiūriu 2015 m. balandžio 28 d. Sprendime *T & L Sugars ir Sidul Açúcares / Komisija* (C-456/13 P, EU:C:2015:284) ir 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendime *Confederazione Cooperative Italiane ir kt. / Anicav ir kt.* (C-455/13 P, C-457/13 P ir C-460/13 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:616). Kad įrodytų tiesioginę sąsają, ieškovas turėtų įrodyti, kad ginčijamas aktas sukelia pakankamai konkretų poveikį jo padėčiai.

41 *Scuola Elementare Maria Montessori* ginčija šiuos argumentus.

Teisingumo Teismo vertinimas

42 Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatyta sąlyga, kad fizinis ar juridinis asmuo turi būti tiesiogiai susijęs su sprendimu, dėl kurio pareikštas ieškinys, reikalauja taikyti du kumuliacinius kriterijus, t. y. kad ginčijama priemonė, viena vertus, darytų tiesioginės įtakos asmens teisinei padėčiai ir, kita vertus, nepaliktų jokios diskrecijos už jos įgyvendinimą atsakingiems adresatams, nes ji yra visiškai automatinė ir išplaukia tik iš Sąjungos teisės aktų netaikant kitų tarpinių normų (1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Glencore Grain / Komisija*, C-404/96 P, EU:C:1998:196, 41 punktas; 2011 m. spalio 13 d. Sprendimo *Deutsche Post ir Vokietija / Komisija*, C-463/10 P ir C-475/10 P, EU:C:2011:656, 66 punktas ir 2017 m. liepos 19 d. Nutarties *Lysoform dr. Hans Rosemann ir Ecolab Deutschland / ECHA*, C-666/16 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:569, 42 punktas).

43 Konkrečiai dėl taisyklių, susijusių su valstybės pagalba, reikia pažymėti, kad jomis siekiama užtikrinti konkurenciją (2006 m. birželio 15 d. Sprendimo *Air Liquide Industries Belgium*, C-393/04 ir C-41/05, EU:C:2006:403, 27 punktas ir nurodyta jurisprudencija; taip pat 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.*, C-206/06, EU:C:2008:413, 60 punktas). Taigi šioje srityje aplinkybė, kad Komisijos sprendimas nepanaikina nacionalinių priemonių, kurios šiai institucijai skirtame ieškovo skunde vertinamos kaip nesuderinamos su šiuo tikslu ir dėl kurių jis atsiduria nepalankioje konkurencinėje padėtyje, poveikio, leidžia daryti išvadą, jog šis sprendimas tiesiogiai susijęs su jo teisine padėtimi, konkrečiai kalbant, su SESV nuostatose dėl valstybės pagalbos nustatyta jo teise nepatirti aptariamomis nacionalinėmis priemonėmis iškraipytos konkurencijos (šiuo klausimu žr. 1986 m. sausio 28 d. Sprendimo *Cofaz ir kt. / Komisija*, 169/84, EU:C:1986:42, 30 punktą).

44 Šiuo atveju dėl pirmojo iš dviejų šio sprendimo 42 punkte nurodytų kriterijų Bendrasis Teismas 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) 42 punkte ir 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Ferracci / Komisija* (T-219/13, EU:T:2016:485) 45 punkte iš esmės nusprendė, kad tas kriterijus tenkinamas, nes

atitinkamai P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* teikiamos paslaugos panašios į paslaugas, kurias teikia ginčijamame sprendime nagrinėjamų nacionalinių priemonių gavėjai, ir kad dėl tos priežasties pirmieji „gali konkuruoti“ su antraisiais.

45 Kaip pagrįstai teigia Komisija, šiuose argumentuose yra teisės klaida.

46 Iš tiesų, nors priimtinumo nagrinėjimo stadijoje Sąjungos teismas neprivalo galutinai nuspręsti dėl ieškovo ir Komisijos sprendime dėl valstybės pagalbos, koks ir yra ginčijamas sprendimas, nagrinėjamų nacionalinių priemonių gavėjų konkurencinių santykių (šiuo klausimu žr. 1986 m. sausio 28 d. Sprendimo *Cofaz ir kt. / Komisija*, 169/84, EU:C:1986:42, 28 punktą ir 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Binca Seafoods / Komisija*, C-268/16 P, EU:C:2017:1001, 59 punktą), apie ieškovo tiesioginę sąsają vis dėlto negalima daryti išvados remiantis tik konkurencinio santykio galimybe, kuri konstatuota skundžiamuose sprendimuose.

47 Iš tiesų, kadangi sąlyga dėl tiesioginės sąsajos reikalauja, kad ginčijamas aktas tiesiogiai darytų poveikį ieškovo teisinei padėčiai, Sąjungos teismas privalo patikrinti, ar ieškovas tinkamai išdėstė priežastis, kodėl dėl Komisijos sprendimo jis gali atsidurti nepalankioje konkurencinėje padėtyje ir dėl tos priežasties gali būti daromas poveikis jo teisinei padėčiai.

48 Vis dėlto reikia priminti, kad jei Bendrojo Teismo sprendimo motyvuose kalbama apie Sąjungos teisės pažeidimą, o to sprendimo rezoliucinė dalis grindžiama kitais teisiniais motyvais, dėl tokio pažeidimo šis sprendimas neturi būti panaikintas, tačiau reikia pakeisti jo motyvus (2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Taryba / LTTE*, C-599/14 P, EU:C:2017:583, 75 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

49 Nagrinėjamas atvejis yra būtent toks.

50 Iš tiesų, remiantis P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* pareikštais ieškiniais Bendrajame Teisme, darytina išvada, kad juose buvo teigiama, pateikiant pagrindžiančių įrodymų, kurių Komisija neginčijo, kad jų atitinkamos įstaigos buvo netoliese bažnytinių ar religinių subjektų, kurie vykdė panašią į jų veiklą ir kurie dėl to veikė toje pačioje paslaugų ir toje pačioje geografinėje rinkoje. Kadangi tokie subjektai *a priori* atitiko reikalavimus, kad būtų galima taikyti ginčijamame sprendime nagrinėjamas nacionalines priemones, reikia pripažinti, kad P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* tinkamai pagrindė, jog dėl ginčijamo sprendimo jie gali atsidurti nepalankioje konkurencinėje padėtyje ir kad dėl tos priežasties tas sprendimas daro tiesioginę įtaką jų teisinei padėčiai, konkrečiai kalbant, jų teisei šioje rinkoje nepatirti aptariamų priemonių iškraipytos konkurencijos.

51 Priešingai, nei teigia Komisija, ši išvada neginčijama 2015 m. balandžio 28 d. Sprendime *T & L Sugars ir Sidul Açúcares / Komisija* (C-456/13 P, EU:C:2015:284) ir 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendime *Confederazione Cooperative Italiane ir kt. / Anicav ir kt.* (C-455/13 P, C-457/13 P ir C-460/13 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:616). Nors šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas nusprendė, kad, remiantis tik aplinkybe, jog dėl pagal bendrąją žemės ūkio politiką priimtų nuostatų ieškovas atsiduria nepalankioje konkurencinėje padėtyje, savaime negalima daryti išvados, kad šios nuostatos daro įtaką ieškovo teisinei padėčiai, o tos jurisprudencijos negalima pritaikyti valstybės pagalbos gavėjų konkurentų pareikštiems ieškiniams.

52 Tiesą pasakius, ankstesniame punkte minėtos bylos nesusijusios su taisyklėmis dėl valstybės pagalbos, kurių tikslas yra būtent apsaugoti konkurenciją, kaip buvo priminta šio sprendimo 43 punkte.

53 Taigi P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* atitinka pirmąjį iš šių dviejų kriterijų, kurie nurodyti šio sprendimo 42 punkte.

54 Dėl antrojo kriterijaus 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) 45 punkte ir 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Ferracci / Komisija* (T-219/13, EU:T:2016:485) 48 punkte bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamas sprendimas, tiek atskirai paėmus jo pirmąją dalį, tiek antrąją ir trečiąją dalis, daro teisinį poveikį visiškai automatiškai tik pagal Sąjungos teisės aktus ir netaikant kitų tarpinių taisyklių. Tačiau, kaip išvados 52 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, šiuose argumentuose, kurių Komisija neginčija šiuose apeliaciniuose skunduose, nėra jokios teisės klaidos.

55 Tuo remiantis galima teigti, kad Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, jog P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* buvo tiesiogiai susiję su ginčijamu sprendimu. Todėl Komisijos apeliacinių skundų vienintelio pagrindo antra dalis turi būti atmesta.

Dėl trečios dalies

Šalių argumentai

56 Komisija teigia, kad bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nuspręsdamas, kad nacionalinės teisės aktai, kuriais įgyvendinamos ginčijamame sprendime nagrinėjamos priemonės, nėra vykdymo priemonės, taikomos P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori*. Šiuo atveju Bendrasis Teismas, Komisijos teigimu, klaidingai atmetė jos argumentą, kad ieškovai galėjo pateikti prašymą taikyti jų konkurentams taikomą palankų fiskalinį požiūrį ir pareikšti ieškinį nacionaliniame teisme, jeigu administracinės valdžios institucijos pateiktų neigiamą atsakymą, ir taip ta proga apskųsti ginčijamo sprendimo galiojimą. Bendrojo Teismo taikytas požiūris prieštarauja Teisingumo Teismo jurisprudencijai, išplėtotai 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Telefónica / Komisija* (C-274/12 P, EU:C:2013:852).

57 *Scuola Elementare Maria Montessori* ginčija šiuos argumentus.

Teisingumo Teismo vertinimas

58 Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, žodžių junginys „dėl kurių nereikia priimti įgyvendinamųjų priemonių“, kaip jis suprantamas pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, turi būti aiškinamas atsižvelgiant į šios nuostatos tikslą, kuris, kaip matyti iš jos genezės, yra išvengti situacijų, kai asmuo priverstas pažeisti teisę, kad galėtų kreiptis į teismą. Tuo atveju, kai reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas daro tiesioginį poveikį fizinio ar juridinio asmens teisinei padėčiai ir dėl jo nereikia patvirtinti įgyvendinamųjų priemonių, kyla rizika, kad toks asmuo neteks veiksmingos teisminės apsaugos, jei negalės tiesiogiai pareikšti ieškinio Sąjungos teisme, siekdamas užginčyti tokio reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto teisėtumą. Iš tiesų, nesant įgyvendinamųjų priemonių, fizinis ar juridinis asmuo, net jei atitinkamas aktas tiesiogiai su juo susijęs, galėtų kreiptis dėl šio akto teisminės kontrolės tik pažeidęs šio akto nuostatas; tokiu atveju jis turėtų remtis jų neteisėtumu bylose, kurios jam būtų iškeltos nacionaliniuose teismuose (2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 27 punktas ir 2018 m. kovo 13 d. Sprendimas *European Union Copper Task Force / Komisija*, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 35 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

59 Vis dėlto, jei dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto reikia patvirtinti įgyvendinamąsias priemones, Sąjungos teisės sistemos paisymo teisminė kontrolė užtikrinama neatsižvelgiant į tai, ar šias priemones priima Sąjunga, ar valstybės narės. Fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie dėl SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje numatytų priimtinumo reikalavimų negali tiesiogiai Sąjungos teisme ginčyti Sąjungos reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto, yra apsaugoti nuo tokio akto taikymo, nes jiems suteikta galimybė ginčyti dėl šio akto priimtas įgyvendinamąsias priemones (2013 m. gruodžio 19 d.

Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 28 punktas ir 2018 m. kovo 13 d. Sprendimo *European Union Copper Task Force / Komisija*, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 36 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

60 Kai tokį aktą turi įgyvendinti Sąjungos institucijos, organai ar įstaigos, fiziniai ar juridiniai asmenys, laikydamiesi SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatytų reikalavimų, gali pareikšti tiesioginį ieškinį Sąjungos teisme dėl įgyvendinimo aktų ir pagal SESV 277 straipsnį tokiam ieškiniui pagrįsti remtis aptariamo pagrindinio akto neteisėtumu. Kai jį įgyvendinti turi valstybės narės, šie asmenys gali nacionaliniuose teismuose remtis atitinkamo pagrindinio akto negaliojimu ir taip priversti juos remiantis SESV 267 straipsniu kreiptis į Teisingumo Teismą su prejudiciniais klausimais (2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 29 punktas ir 2018 m. kovo 13 d. Sprendimo *European Union Copper Task Force / Komisija*, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 37 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

61 Beje, Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad vertinimą, ar dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto reikia patvirtinti įgyvendinamąsias priemones, būtina atlikti atsižvelgiant į asmens, siekiančio pasinaudoti teise pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, poziciją. Todėl nesvarbu, ar dėl nagrinėjamo akto reikia patvirtinti įgyvendinamąsias priemones kitiems asmenims. Be to, atliekant šį vertinimą, reikia atsižvelgti tik į ieškinio dalyką (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 30 ir 31 punktus; 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *Stichting Woonpunt ir kt. / Komisija*, C-132/12 P, EU:C:2014:100, 50 ir 51 punktus ir 2018 m. kovo 13 d. Sprendimo *European Union Copper Task Force / Komisija*, C-384/16 P, EU:C:2018:176, 38 ir 39 punktus ir nurodytą jurisprudenciją).

62 Šiuo atveju, kadangi P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori* ieškiniuose buvo reikalaujama panaikinti ginčijamo sprendimo pirmąją dalį, reikia pripažinti, kad, kaip išvados 69 punkte pažymėjo generalinis advokatas, sprendimo nenurodyti susigrąžinti neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama pripažintą pagalbą teisinių pasekmių atsiradimui, aptariamam toje pirmoje dalyje, nereikalinga jokia įgyvendinimo priemonė, kurios teisminę kontrolę galėtų atlikti Sąjungos arba nacionaliniai teismai. Todėl Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, kad šioje dalyje nėra įgyvendinimo priemonių, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos sakinio trečią dalį, kurios turėtų būti taikomos P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori*. Beje, Komisija nepateikia jokio konkretaus argumento šiai išvadai užginčyti.

63 Dėl ginčijamo sprendimo antros ir trečios dalių, kuriose Komisija nusprendė, kad TUIR 149 straipsnio 4 dalis ir IMU schemoje numatytas atleidimas nuo mokesčio nėra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SERSV 107 straipsnio 1 dalį, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas iš tikrųjų yra ne kartą nusprendęs, kad nacionalinės nuostatos, kuriomis sukuriama pagalbos schema, ir šias nuostatas įgyvendinantys aktai, pavyzdžiui, pranešimas apie apmokestinimą, pagalbos gavėjų atžvilgiu yra įgyvendinimo priemonės, nustatytos sprendime, kuriuo ta pagalbos schema pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka arba kuriame nuspręsta, kad ta pagalba su šia rinka suderinama, jei laikomasi atitinkamai valstybei narei nustatytų įsipareigojimų (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 35 ir 36 punktus; 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *Stichting Woonpunt ir kt. / Komisija*, C-132/12 P, EU:C:2014:100, 52 ir 53 punktus ir 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *Stichting Woonlinie ir kt. / Komisija*, C-133/12 P, EU:C:2014:105, 39 ir 40 punktus).

64 Ši jurisprudencija paaiškinama tuo, kad jeigu pagalbos gavėjas įvykdo vidaus teisėje nustatytas sąlygas, kad atitiktų reikalavimus, ir jam taikoma ta schema, jis gali nacionalinės valdžios institucijų prašyti jam skirti tokią pagalbą, kokia būtų skiriama esant besąlyginiam sprendimui, kuriuo ta pagalba pripažįstama suderinama su bendrąja rinka, ir nacionaliniuose teismuose užginčyti aktą, kuriuo atsisakoma patenkinti tokį prašymą, remdamasis Komisijos sprendimo, kuriuo aptariama schema pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka arba suderinama su ta rinka, jei laikomasi atitinkamai valstybei narei nustatytų įsipareigojimų, negaliojimu, kad priverstų tuos teismus kreiptis į Teisingumo

Teismą su prejudiciniais klausimais dėl Komisijos sprendimo galiojimo (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Telefónica / Komisija*, C-274/12 P, EU:C:2013:852, 36 ir 59 punktus; taip pat 2015 m. sausio 15 d. Nutarties *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ir Telefónica / Komisija*, C-587/13 P ir C-588/13 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2015:18, 49 ir 65 punktai).

65 Vis dėlto ši jurisprudencija negali būti taikoma nacionalinės priemonės gavėjų konkurentų, t. y. P. Ferracci ir *Scuola Elementare Maria Montessori*, atveju, nes buvo pripažinta, jog ta priemonė nėra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Tokio konkurento padėtis iš tiesų skiriasi nuo toje jurisprudencijoje aptariamų pagalbos gavėjų padėties, nes tas konkurentas neatitinka nacionalinėje aptariamoje priemonėje nustatytų sąlygų, kad galėtų pasinaudoti pagalba.

66 Tokiomis aplinkybėmis, kaip išvados 71 punkte pažymėjo generalinis advokatas, būtų visiškai dirbtina įpareigoti šį konkurentą nacionalinių valdžios institucijų prašyti jam suteikti tą pagalbą ir ginčyti aktą, kuriuo atsisakoma tenkinti jo prašymą, nacionaliniame teisme, kad šis būtų priverstas kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Komisijos sprendimo, susijusio su ta priemone, galiojimo.

67 Būtent todėl Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, kad nei pirmoje ginčijamo sprendimo dalyje, nei antroje ir trečioje jo dalyse nėra įgyvendinimo priemonių, skirtų *Scuola Elementare Maria Montessori* ir P. Ferracci.

68 Taigi reikia atmesti Komisijos apeliacinių skundų vienintelio pagrindo trečią dalį ir dėl tos priežasties – visus apeliacinius skundus.

Dėl Scuola Elementare Maria Montessori apeliacinio skundo byloje C-622/16 P

Dėl pirmojo pagrindo

Šalių argumentai

69 Pirmasis *Scuola Elementare Maria Montessori* pagrindas, kuriame ji kaltina Bendrąjį Teismą nusprendus, kad ginčijamo sprendimo pirma dalis galioja, skirstomas į keturias dalis. Pirmoje dalyje *Scuola Elementare Maria Montessori* teigia, kad Bendrasis Teismas pažeidė SESV 108 straipsnį, Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalį ir ESS 4 straipsnio 3 dalį, suteikdamas Komisijai teisę konstatuoti visišką negalėjimą susigrąžinti neteisėtą pagalbą jau formalios tyrimo procedūros etape, o ne nurodymo susigrąžinti vykdymo etape. Visiškas negalėjimas susigrąžinti neteisėtą pagalbą nėra bendrasis teisės principas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalies antrą sakinį.

70 Antroje ir trečioje dalyse *Scuola Elementare Maria Montessori* teigia, kad Bendrasis Teismas klaidingai išaiškino sąvoką „visiškas negalėjimas“ ir nusprendė, kad ginčijamo sprendimo pirma dalis galioja, nes Komisija nusprendė, kad visiškai negalima susigrąžinti aptariamos neteisėtos pagalbos, remdamasi vienintele aplinkybe, kad neįmanoma gauti reikiamos informacijos šiai pagalbai susigrąžinti naudojantis Italijos kadastro ir fiskalinėmis duomenų bazėmis. Tokia aplinkybė yra visiškai vidaus problema, kuri, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, negalėjo leisti padaryti išvados, jog visiškai negalima susigrąžinti šios pagalbos.

71 Be to, Bendrasis Teismas neatsižvelgė į įrodinėjimo naštos paskirstymą ir atmetė *Scuola Elementare Maria Montessori* argumentus dėl alternatyvių būdų, galėjusių leisti susigrąžinti aptariamą pagalbą, egzistavimo. Pasak *Scuola Elementare Maria Montessori*, ji neprivalėjo įrodyti galimybės susigrąžinti šią pagalbą, tačiau Italijos Respublika privalėjo lojaliai bendradarbiauti su Komisija ir nurodyti alternatyvius būdus bent iš dalies ją susigrąžinti.

72 Ketvirtoje dalyje *Scuola Elementare Maria Montessori* kaltina Bendrąjį Teismą, kad šis iškraipė įrodymus ir nusprendė, kad negalima gauti reikiamos informacijos, kad būtų galima susigrąžinti pagalbą naudojantis Italijos kadastro ir fiskalinėmis duomenų bazėmis.

73 Komisija, palaikoma Italijos Respublikos, atsikerta, kiek tai susiję su pirma dalimi, kad nurodymo susigrąžinti nebuvimas ginčijamame sprendime atitinka Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalį, pagal kurią Komisijai draudžiama nurodyti susigrąžinti neteisėtą pagalbą, jeigu tai prieštarauja bendrajam Sąjungos teisės principui. Remiantis bendruoju teisės principu, pagal kurį „niekas negali būti įpareigotas daryti to, kas neįmanoma“, Komisija negali nustatyti įpareigojimo, kurio įvykdymas yra objektyviai ir visiškai neįmanomas.

74 Dėl antros ir trečios dalių Komisija teigia, kad visiškas negalėjimas susigrąžinti neteisėtą pagalbą taip pat gali būti nustatytas atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose. Argumentai dėl alternatyvių būdų, kurie būtų galėję leisti susigrąžinti aptariamą pagalbą, egzistavimo paneigtų faktinių aplinkybių vertinimą, kuris negali būti nagrinėjamas apeliaciniame skunde. Įrodinėjimo, kad egzistuoja tokie metodai, našta tenka, remiantis bendraisiais principais, *Scuola Elementare Maria Montessori*, kuri nurodė, kad jie egzistuoja.

75 Dėl ketvirtos dalies pažymėtina, kad argumentas dėl įrodymų iškraipymo yra nepriimtinas ir bet kuriuo atveju nepagrįstas.

Teisingumo Teismo vertinimas

76 Dėl apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirmos dalies reikia priminti, kad, remiantis Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu, jeigu dėl neteisėtos pagalbos priimamas neigiamas sprendimas, Komisija nusprendžia, kad suinteresuotoji valstybė narė turi imtis visų priemonių, kurios būtinos, kad pagalba būtų susigrąžinta iš jos gavėjo.

77 Šiuo klausimu jurisprudencijoje nustatyta, kad nurodymo susigrąžinti neteisėtą pagalbą priėmimas yra logiška ir įprasta jos neteisėtumo konstatavimo pasekmė. Tokio nurodymo pagrindinis tikslas iš tiesų yra panaikinti konkurencijos iškraipymą dėl neteisėta pagalba suteikto konkurencinio pranašumo (šiuo klausimu žr. 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Unicredito Italiano*, C-148/04, EU:C:2005:774, 113 punktą ir nurodytą jurisprudenciją; 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *Electrabel ir Dunamenti Erőmű / Komisija*, C-357/14 P, EU:C:2015:642, 111 punktą ir nurodytą jurisprudenciją; taip pat 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija / Aer Lingus ir Ryanair Designated Activity*, C-164/15 P ir C-165/15 P, EU:C:2016:990, 116 punktą).

78 Vis dėlto, remiantis Reglamento (EB) Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu, Komisija nereikalauja susigrąžinti pagalbos, jeigu tai prieštarautų bendrajam Sąjungos teisės principui.

79 Kaip išvados 107 ir 110 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, principas, kad „niekas negali būti įpareigotas daryti to, kas neįmanoma“, priskiriamas prie bendrųjų Sąjungos teisės principų (šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 3 d. Sprendimo *Daimler*, C-179/15, EU:C:2016:134, 42 punktą).

80 Nors suformuotoje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatyta, kad vienintelis pagrindas, kuriuo valstybė narė gali remtis atsikirsdama į SESV 108 straipsnio 2 dalies pagrindu Komisijos pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, yra visiškas negalėjimas tinkamai vykdyti šios institucijos sprendimą dėl nagrinėjamos pagalbos susigrąžinimo (šiuo klausimu žr. 1986 m. sausio 15 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, 52/84, EU:C:1986:3, 14 punktą; 2006 m. birželio 1 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-207/05, nepaskelbtas Rink., EU:C:2006:366, 45 punktą ir 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-481/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2017:845, 28 punktą ir nurodytą jurisprudenciją), toje jurisprudencijoje vis dėlto kalbama tik apie pagrindus, kuriuos ta valstybė narė

gali nurodyti, atsikirsdama į Komisijos priimtą nurodymą susigrąžinti, o ne apie klausimą, ar visiškas negalėjimas susigrąžinti aptariamą pagalbą gali, ar negali būti konstatuotas formalios tyrimo procedūros etape.

81 Be to, *Scuola Elementare Maria Montessori* argumentas, kad visiškas negalėjimas susigrąžinti neteisėtą pagalbą gali būti konstatuotas tik priėmus nurodymą susigrąžinti, prieštarauja pačioms Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalies antro sakinio nuostatoms, kuriomis remiantis darytina išvada, kad Komisija nepriima nurodymo susigrąžinti, jeigu tai darydama ji pažeistų bendrąjį Sąjungos teisės principą.

82 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Komisija negali priimti nurodymo susigrąžinti, kurio vykdymas nuo pat priėmimo objektyviai ir absoliučiai būtų neįmanomas, nes būtų negaliojantis (šiuo klausimu žr. 1999 m. birželio 17 d. Sprendimo *Belgija / Komisija*, C-75/97, EU:C:1999:311, 86 punktą).

83 Kadangi *Scuola Elementare Maria Montessori* savo apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirmą dalį taip pat grindžia lojalaus bendradarbiavimo principu, reikia priminti, kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį šis principas taikomas per visą priemonės nagrinėjimo procedūrą pagal Sąjungos teisės nuostatas valstybės pagalbos srityje (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija ir Ispanija / Government of Gibraltar ir Jungtinė Karalystė*, C-106/09 P ir C-107/09 P, EU:C:2011:732, 147 punktą ir nurodytą jurisprudenciją; taip pat 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Club Hotel Loutraki ir kt. / Komisija*, C-131/15 P, EU:C:2016:989, 34 punktą).

84 Taigi, jeigu, kaip ir šioje byloje, suinteresuotoji valstybė narė nuo formalaus tyrimo procedūros etapo tvirtina, kad visiškai neįmanoma susigrąžinti pagalbos, pagal lojalaus bendradarbiavimo principą ši valstybė narė privalo nuo šio momento pateikti Komisijai vertinti šį teiginį pagrindžiančias priežastis, o Komisija turi kruopščiai jas išnagrinėti. Todėl, priešingai, nei teigia *Scuola Elementare Maria Montessori*, šis principas nereiškia, kad Komisija neprivalo prie kiekvieno sprendimo, kuriuo pagalba pripažįstama neteisėta ir nesuderinama su bendrąja rinka, pridėti nurodymą susigrąžinti, tačiau turi atsižvelgti į suinteresuotosios valstybės narės jau pateiktus argumentus dėl visiško negalėjimo susigrąžinti.

85 Darytina išvada, kad apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirma dalis turi būti atmesta.

86 Dėl šio pagrindo ketvirtos dalies reikia priminti, jog pagal SESV 256 straipsnį, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmą pastraipą ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 168 straipsnio 1 dalies d punktą ieškovas turi aiškiai nurodyti, kokius įrodymus Bendrasis Teismas iškraipė, taip pat įrodyti nagrinėjimo klaidas, dėl kurių Bendrasis Teismas, atlikdamas vertinimą, šitaip iškraipė įrodymus. Be to, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, iškraipymas turi būti akivaizdžiai matomas iš bylos medžiagos, nesant reikalo iš naujo įvertinti faktinių aplinkybių ir įrodymų (šiuo klausimu žr. 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija*, C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368, 152 ir 153 punktus ir 2016 m. kovo 8 d. Sprendimo *Graikija / Komisija*, C-431/14 P, EU:C:2016:145, 32 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

87 Šiuo atveju aptariamoje ketvirtoje dalyje *Scuola Elementare Maria Montessori* remiasi tik 2015 m. rugsėjo 17 d. Komisijos atsakymu į Bendrojo teismo pateiktą klausimą dėl 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori* / *Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) 100 punkte nurodytos proceso organizavimo priemonės, kuriame Komisija išdėstė Italijos teisės aktų nuostatas dėl fiskalinių duomenų bazių.

88 Vis dėlto reikia pažymėti, viena vertus, kad *Scuola Elementare Maria Montessori* visiškai neginčija šio įrodymo materialaus turinio pateikimo, išdėstyto to sprendimo 101 ir 102 punktuose; ji ginčija tik Bendrojo Teismo atliktą vertinimą, remdamasi tuo įrodymu. Kita vertus, *Scuola Elementare Maria*

Montessori neįrodo, kuo Bendrojo Teismo vertinimas, kad Italijos fiskalinių duomenų bazės neleido atgaline data atsekti, kokias veiklos rūšis vykdė subjektai, pasinaudoję atleidimu nuo ICI už jų nekilnojamąjį turtą, ir apskaičiuoti neteisėtai gautų atleidimų nuo mokesčio sumą, atrodo akivaizdžiai klaidingas.

89 Taigi apeliacinio skundo pirmojo pagrindo ketvirtai daliai pritarti negalima.

90 Dėl šio pagrindo antros ir trečios dalių, kurios nagrinėtinos kartu, reikia priminti, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, dėl ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo, pateiktų už sprendimo, kuriuo nurodoma susigrąžinti neteisėtą pagalbą, pažeidimą, valstybės narės, kurios susiduria su nenumatytais ir neprognozuojamais sunkumais arba sužino apie Komisijos nenumatytas pasekmes, turi pateikti šias problemas vertinti Komisijai ir pasiūlyti atitinkamus aptariamo sprendimo pakeitimus. Tokiu atveju valstybė narė ir Komisija privalo, vadovaudamosi lojalaus bendradarbiavimo principu, sąžiningai bendrai veikti, siekdamos įveikti sunkumus ir laikydamosi Sutarties nuostatų, ypač reglamentuojančių valstybės pagalbą (šiuo klausimu žr. 2002 m. liepos 2 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-499/99, EU:C:2002:408, 24 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-304/09, EU:C:2010:812, 37 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

91 Vis dėlto sąlyga dėl visiško negalėjimo įvykdyti nėra tenkinama, jeigu valstybė narė atsakovė tik praneša Komisijai apie prie pačių nacionalinių institucijų veiksmų ar neveikimo priskiriamas vidaus teisines, politines ar praktines kliūtis, kurias sukelia nagrinėjamo sprendimo įgyvendinimas, tačiau nesiima jokių realių veiksmų prieš suinteresuotąsias įmones, kad susigrąžintų pagalbą, ir nepasiūlo Komisijai alternatyvių sprendimo įgyvendinimo formų, kurios leistų įveikti šias kliūtis (šiuo klausimu žr. 2008 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-214/07, EU:C:2008:619, 50 punktą ir 2015 m. vasario 12 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-37/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:90, 66 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

92 Ši jurisprudencija *mutatis mutandis* taikoma per formalaus tyrimo procedūrą atliekamam visiško negalėjimo susigrąžinti neteisėtą pagalbą vertinimui. Taigi valstybė narė, kuri šioje procedūros stadijoje susiduria su sunkumais susigrąžinant aptariamą pagalbą, turi nurodyti šiuos sunkumus, kad Komisija juos įvertintų, ir lojaliai bendrauti su ta institucija, kad juos įveiktų, konkrečiai kalbant, siūlydama jai alternatyvius būdus, leidžiančius bent iš dalies susigrąžinti šią pagalbą. Visomis aplinkybėmis Komisija privalo kruopščiai išnagrinėti nurodytus sunkumus ir siūlomus alternatyvius susigrąžinimo būdus. Tas susigrąžinimas gali būti laikomas objektyviai ir visiškai negalimu įvykdyti tik tada, kai Komisija, atlikusi kruopštų vertinimą, konstatuoja, kad nėra alternatyvių būdų, leidžiančių bent iš dalies susigrąžinti aptariamą neteisėtą pagalbą.

93 Šiuo atveju remiantis 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori* / *Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) 76 ir 85 punktais darytina išvada, kad ginčijamo sprendimo pirmoje dalyje Komisija tik nusprendė, jog visiškai negalima susigrąžinti aptariamos neteisėtos pagalbos, remdamasi vienintele aplinkybe, kad neįmanoma gauti reikiamos informacijos šiai pagalbai susigrąžinti naudojantis Italijos kadastro ir fiskalinėmis duomenų bazėmis, tačiau neišnagrinėjo galimų alternatyvių būdų, leidžiančių bent iš dalies susigrąžinti šią pagalbą.

94 Patvirtindamas šį sprendimą dėl šio aspekto Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą.

95 Iš tiesų, kaip išvados 116 ir 117 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, aplinkybė, kad aptariamai neteisėtai pagalbai susigrąžinti reikiamos informacijos nebuvo galima gauti pasinaudojus Italijos kadastro ir fiskalinėmis duomenų bazėmis, turi būti laikoma susijusia su vidaus sunkumais, priskiriamais prie pačių nacionalinių institucijų veiksmų ar neveikimo. Remiantis šio sprendimo 91 punkte suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, tokių vidaus sunkumų nepakanka padaryti išvadą, kad pagalbos visiškai negalima susigrąžinti.

96 Kaip galima teigti remiantis šio sprendimo 90–92 punktais, neteisėtos pagalbos susigrąžinimas gali būti pripažintas objektyviai ir visiškai negalimas įvykdyti tik tuo atveju, jeigu Komisija, atlikusi kruopštų tyrimą, konstatuoja, kad tenkinamos dvi kumuliacinės sąlygos, t. y. viena vertus, suinteresuotosios valstybės narės nurodyti sunkumai yra realūs ir, kita vertus, nėra alternatyvių susigrąžinimo būdų. Tačiau, kaip nurodyta šio sprendimo 93 punkte, Bendrasis Teismas patvirtino ginčijamo sprendimo pirmąją dalį, nepaisydamas to, kad Komisija tame sprendime neatliko kruopštaus tyrimo, siekdama įvertinti, ar tenkinama antroji iš tų dviejų sąlygų.

97 Teisės klaida, padaryta 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendime *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484), sutampa su klaida, kurią Bendrasis Teismas taip pat padarė, kai šio sprendimo 86 ir 104–110 punktuose atmetė *Scuola Elementare Maria Montessori* pateiktą argumentą, kad Komisija privalėjo išnagrinėti, ar yra alternatyvių būdų, leidžiančių bent iš dalies susigrąžinti aptariamą pagalbą, nes *Scuola Elementare Maria Montessori* nepavyko įrodyti, kad tokių būdų yra.

98 Iš tiesų, kadangi Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalyje pagal bendrąją taisyklę Komisijai nustatyta pareiga priimti nurodymo susigrąžinti neteisėtą pagalbą priemonę ir tik išimties atveju jai leidžiama to nedaryti, ši institucija privalėjo ginčijamame sprendime įrodyti, kad sąlygos, leidžiančios jai nepriimti tokios priemonės dėl nurodymo susigrąžinti, yra tenkinamos, o *Scuola Elementare Maria Montessori* neprivalėjo Bendrajame Teisme įrodyti, kad yra alternatyvūs būdai bent iš dalies susigrąžinti aptariamą pagalbą. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas negalėjo tik konstatuoti, kad per procesą *Scuola Elementare Maria Montessori* nepavyko įrodyti tokių alternatyvių būdų egzistavimo.

99 Taigi reikia pritarti apeliacinio skundo pirmos dalies antrai ir trečiai daliai, o likusią šio pagrindo dalį atmesti.

Dėl antrojo pagrindo

Šalių argumentai

100 *Scuola Elementare Maria Montessori* teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidų, nusprendęs, kad atleidimas nuo IMU, kuris nagrinėjamas ginčijamo sprendimo trečioje dalyje, nėra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, nes tas atleidimas nebuvo taikytas ūkinei veiklai. Šiuo klausimu *Scuola Elementare Maria Montessori* nurodo, kad Bendrasis Teismas nesilaikė Teisingumo Teismo jurisprudencijos, kai atmetė jos argumentą, kad veikla, kuriai taikomas aptariamas atleidimas, vykdoma už užmokestį, nes tas atleidimas buvo taikomas tik nemokamai arba už simbolinį užmokestį vykdomai mokymo veiklai. Kadangi Italijos teisės aktuose „simboline“ laikoma tokia suma, kuria dengiama dalis realiai patiriamų paslaugos teikimo sąnaudų, pagal tuos teisės aktus leidžiama aptariamą atleidimą skirti ūkio subjektams, kurie teikiamas mokymo paslaugas iš esmės finansuoja iš mokinių ar jų tėvų gaunamu užmokesčiu.

101 Be to, *Scuola Elementare Maria Montessori* kaltina Bendrąjį Teismą, kad šis nusprendė, jog atleidimo nuo IMU netaikymas ūkinei veiklai taip pat užtikrinamas tuo, kad tas atleidimas taikomas tik veiklai, kuri dėl savo prigimties nekonkuruoja su kitų ūkio subjektų, siekiančių pelno, veikla. Iš tiesų ši aplinkybė neturi reikšmės, kai kalbama apie mokymo veiklą, nes ta veikla dėl savo prigimties konkuruoja su kitų rinkoje veikiančių ūkio subjektų vykdoma veikla.

102 Komisija ir Italijos Respublika ginčija šiuos argumentus.

Teisingumo Teismo vertinimas

103 Remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, Sąjungos konkurencijos teisė, visų pirma SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas, taikomi įmonių veiklai. Šiame kontekste „įmonės“ sąvoka apima bet kokį ūkinę veiklą vykdantį subjektą, nepaisant jo teisinio statuso ar finansavimo būdų (šiuo klausimu žr. 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *Cassa di Risparmio di Firenze ir kt.*, C-222/04, EU:C:2006:8, 107 punktą ir 2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 39 ir 41 punktus ir nurodytą jurisprudenciją).

104 Ūkinė veikla yra, be kita ko, bet kokia paslaugų teikimo tam tikroje rinkoje veikla, kitaip tariant, įprastai už užmokestį teikiamos paslaugos. Šiuo atveju pagrindinė užmokesčio ypatybė yra ta, kad jis yra ekonominis atlygis už suteiktą paslaugą (šiuo klausimu žr. 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Schwarz ir Gootjes-Schwarz*, C-76/05, EU:C:2007:492, 37 ir 38 punktus ir 2017 m. birželio 27 d. *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 45 ir 47 punktus).

105 Dėl mokymo veiklos reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad mokymo įstaigose, kurios daugiausia finansuojamos iš privačių lėšų, gaunamų ne iš paties paslaugų teikėjo, dėstomos pamokos yra paslaugos, nes šių įstaigų tikslas yra teikti paslaugas už užmokestį (2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 48 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

106 Nagrinėjamu atveju 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) 136 ir 140 punktuose Bendrasis Teismas konstatavo, kad atleidimas nuo IMU taikomas tik nemokamai arba už simbolinį užmokestį, kuris padengia dalį faktinių šios paslaugos teikimo sąnaudų, vykdomai mokymo veiklai, tačiau ta dalis neturi būti susijusi su sąnaudomis.

107 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kiek tai susiję su Bendrojo Teismo atliktu nacionalinės teisės aiškinimu, Teisingumo Teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą, turi teisę tikrinti tik tai, ar ši teisė nebuvo iškreipta, o toks iškraipymas turi būti akivaizdžiai matomas iš bylos dokumentų (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija / Hansestadt Lübeck*, C-524/14 P, EU:C:2016:971, 20 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

108 Vis dėlto, kadangi *Scuola Elementare Maria Montessori* nenurodo jokio iškraipymo, visų pirma reikia kaip nepriimtiną atmesti jos argumentą, kad Italijos teisės aktais leidžiama atleidimą nuo IMU taikyti mokymo veiklai, kurią iš esmės finansuoja mokiniai ar jų tėvai.

109 Dėl *Scuola Elementare Maria Montessori* argumento, kad Bendrasis Teismas nepaisė šio sprendimo 103–105 punktuose nurodytos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, reikia pripažinti, kad, kaip išvados 142–144 punktuose nurodė generalinis advokatas, dėl to, jog aiškindamas aptariamą nacionalinę Bendrasis Teismas konstatavo, kad atleidimas nuo IMU taikomas tik nemokamai arba už simbolinį užmokestį, kuris nesusijęs su tos veiklos sąnaudomis, vykdomai mokymo veiklai, jis galėjo nepadarydamas teisės klaidos atmesti *Scuola Elementare Maria Montessori* kaltinimą, kad tas atleidimas taikomas už užmokestį vykdomai mokymo veiklai.

110 Kadangi *Scuola Elementare Maria Montessori* taip pat kaltina Bendrąjį Teismą tuo, kad šis nusprendė, jog atleidimo nuo IMU netaikymas ūkinei veiklai taip pat užtikrinamas tuo, kad tas atleidimas taikomas tik veiklai, kuri dėl savo prigimties nekonkuruoja su kitų ūkio subjektų, siekiančių pelno, veikla, jos argumentus reikia atmesti kaip nereikšmingus, nes jie susiję su antraeiliu motyvu.

111 Darytina išvada, kad apeliacinio skundo antrąjį pagrindą reikia atmesti.

112 Vis dėlto, kadangi apeliacinio skundo pirmo pagrindo antrai ir trečiai dalims buvo pritarta, 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) reikia panaikinti tiek, kiek Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamo sprendimo pirma dalis yra galiojanti, o likusią to apeliacinio skundo dalį atmesti.

Dėl ieškinio Bendrajame Teisme byloje T-220/13

113 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmos pastraipos antrą sakinį, jei apeliacinis skundas pagrįstas, Teisingumo Teismas, panaikindamas Bendrojo Teismo sprendimą, gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti.

114 Nagrinėjamas atvejis yra būtent toks.

115 Šiuo klausimu pakanka pažymėti, kad, kaip ieškinio pirmajame pagrinde iš esmės teigia *Scuola Elementare Maria Montessori*, dėl šio sprendimo 90–99 punktuose nurodytų priežasčių ginčijamo sprendimo pirmoje dalyje yra teisės klaida, nes Komisija konstatavo visišką negalėjimą susigrąžinti pagal ICI schemą suteiktą neteisėtą pagalbą, kruopščiai neišnagrinėjusi visų Teisingumo Teismo jurisprudencijoje reikalaujamų sąlygų, kad būtų galima tai konstatuoti.

116 Taigi *Scuola Elementare Maria Montessori* ieškinio pirmajam pagrindui reikia pritarti ir dėl tos priežasties panaikinti ginčijamą sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

117 Pagal Procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra nepagrįstas arba jeigu jis yra pagrįstas ir pats Teisingumo Teismas priima galutinį sprendimą byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą sprendžia šis teismas. Pagal šio reglamento 138 straipsnio 1 dalį, taikomą apeliacinėse bylose pagal minėto reglamento 184 straipsnio 1 dalį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo.

118 To paties reglamento 138 straipsnio 3 dalyje, taikomoje apeliacinėse bylose pagal jo 184 straipsnio 1 dalį, numatyta, be kita ko, kad jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas. Tačiau Teisingumo Teismas gali nuspręsti, kad, be savo bylinėjimosi išlaidų, šalis padengia dalį kitos šalies bylinėjimosi išlaidų, jeigu tai pateisinama atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes.

119 Galiausiai pagal procedūros reglamento 140 straipsnio 1 dalį, taikomą apeliacinėse bylose pagal jo 184 straipsnio 1 dalį, įstojusios į bylą valstybės narės ir institucijos padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

120 Šiuo atveju dėl apeliacinio skundo byloje C-622/16 P reikia nuspręsti, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, kad *Scuola Elementare Maria Montessori* padengia pusę savo bylinėjimosi išlaidų, o Komisija padengia ne tik savo, bet ir pusę *Scuola Elementare Maria Montessori* patirtų bylinėjimosi išlaidų. Dėl ieškinio Bendrajame Teisme byloje T-220/13 reikia nuspręsti, kad, atsižvelgiant į tai, jog galutinai pritarta tik pirmajam *Scuola Elementare Maria Montessori* nurodytam pagrindui, ši padengia du trečdalius Komisijos ir savo patirtų bylinėjimosi išlaidų, o Komisija padengia trečdalį *Scuola Elementare Maria Montessori* ir savo patirtų bylinėjimosi išlaidų.

121 Dėl apeliacinio skundo byloje C-623/16 P reikia nuspręsti, kad dėl to, jog *Scuola Elementare Maria Montessori* prašė priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas, o ši bylą pralaimėjo, ji turi padengti visas bylinėjimosi išlaidas.

122 Dėl apeliacinio skundo byloje C-624/16 P reikia nuspręsti, kad dėl to, jog P. Ferracci neprašė priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidų, o ši bylą pralaimėjo, ji turi padengti savo bylinėjimosi išlaidas.

123 Italijos Respublika padengia savo bylinėjimosi išlaidas bylose C-622/16 P–C-624/16 P.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. **Panaikinti 2016 m. rugsėjo 15 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija* (T-220/13, nepaskelbtas Rink., EU:T:2016:484) tiek, kiek juo buvo atmestas *Scuola Elementare Maria Montessori* ieškinys dėl 2012 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimo 2013/284/ES dėl valstybės pagalbos S.A. 20829 [C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)], Italijos įgyvendinta atleidimo nuo savivaldybių nekilnojamojo turto mokesčio schema, taikyta nekomercinių įstaigų konkretiems tikslams naudojamam nekilnojamajam turtui, panaikinimo dėl to, kad Europos Komisija nenurodė susigrąžinti neteisėtos pagalbos, suteiktos taikant atleidimą nuo *Imposta comunale sugli immobili* (savivaldybės nekilnojamojo turto mokestis).**

2. **Atmeti likusią apeliacinio skundo byloje C-622/16 P dalį.**

3. **Panaikinti Sprendimą 2013/284 tiek, kiek Europos Komisija nenurodė susigrąžinti neteisėtą pagalbą, suteiktą pritaikius atleidimą nuo *Imposta comunale sugli immobili* (savivaldybės nekilnojamojo turto mokestis).**

4. **Atmesti apeliacinius skundus bylose C-623/16 P ir C-624/16 P.**

5. ***Scuola Elementare Maria Montessori* padengia pusę savo bylinėjimosi išlaidų, patirtų per apeliacinį procesą byloje C-622/16 P, taip pat du trečdalius Europos Komisijos ir savo bylinėjimosi išlaidų, patirtų nagrinėjant ieškinį Bendrajame Teisme byloje T-220/13.**

6. **Europos Komisija padengia, kiek tai susiję su jos bylinėjimosi išlaidomis, trečdalį šių išlaidų, patirtų nagrinėjant ieškinį Europos Sąjungos Bendrajame Teisme byloje T-220/13, ir visas bylinėjimosi išlaidas, patirtas per apeliacinį procesą bylose C-622/16 P ir C-623/16 P, ir, kiek tai susiję su *Scuola Elementare Maria Montessori* bylinėjimosi išlaidomis, trečdalį bylinėjimosi išlaidų, patirtų nagrinėjant ieškinį Europos Sąjungos Bendrajame Teisme byloje T-220/13 ir pusę bylinėjimosi išlaidų, patirtų per apeliacinį procesą byloje C-622/16 P, bei visas bylinėjimosi išlaidas, patirtas per procesą byloje C-623/16 P.**

7. **Italijos Respublika padengia savo bylinėjimosi išlaidas, patirtas bylose C-622/16 P–C-624/16 P.**

Parašai.